

સમગ્ર જીવનનો યોગ

લેખન - સંકલન
અ. મુ. શ્રી નારાયણલાઈ ગી. ૬૫૫૮

સર્વજીવહિતાપણ ગ્રંથમાળા

શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઈન મિશન
અમદાવાદ - ૧૩

શ્રી દ્વામિનારાયણ ડિવાઈન મિશનનું પ્રતીક

પ્રતીકમાં શ્રી દ્વામિનારાયણ ભગવાનના ચરણકમળમાં
સામુદ્રિકશાસ્ત્રમાં વર્ણવેલાં ભગવત્સ્વરૂપનાં સોળ વિલક્ષણ
ચિહ્નનો છે:

*જમણા ચરણકમળમાં નવ ચિહ્નનો:

દ્વામિનારાયણ ભગવત્સ્વરૂપને સ્ફૂર્યવે છે.

અષ્ટકોણા ઉત્તર-દક્ષિણા-પૂર્વ-પશ્ચિમ-અગ્નિ-ઈશાન
-નૈત્રકત્ય-વાયવ્ય એવી આઠે દિશામાં ભગવત્
-કરુણા વહી રહી છે તેનું પ્રતીક છે.

બ્રદ્વર્દહેખા ભગવત્સ્વરૂપાથી થતું જીવોનું સતત બ્રદ્વીકરણા
દર્શાવે છે.

અંકુશ સર્વને અંકુશમાં રાખવા સર્વકારણાના કારણા
રૂપ ઐશ્વર્યનું ઘોતક છે ને અંતઃશાશ્વતે વથા
રાખવાનું સ્ફૂર્યવે છે.

દવજ અથવા કેતુ સત્યદ્વરૂપ ભગવાનની વિજય-
પતાકા છે.

- વજ** ભગવત્સ્વરૂપનું વજ જેવું શક્તિશાળી બળ
જીવના દોષો નષ્ટ કરી કાળ-કર્મ-માચાના
ભયથી મુક્ત કરે છે તેમ નિર્દેશો છે.
- પદ્મ** જલકમલવત્ત નિર્લેપ કરનાર ભગવત્સ્વરૂપની
કદુકુાસભાર મૃદુતા સ્ફૂર્યવે છે.
- જંબુહળ** ભગવત્સ્વરૂપમાં જોડાયેલાને મળતા હિવ્ય
સુખરૂપી રસનું સ્ફૂર્યક છે.
- જવ** અર્થિનમાં જવ, તલ આદિ અનાજ હોમી
અહિંસામય ચસ કરનારા અને ભગવત્સ્વરૂપમાં
જોડાયેલાના ધનધાન્ય ને યોગક્ષેમનું ભગવાન
પોતે વહન કરે છે તેમ સ્ફૂર્યવે છે.

*ડાબા ચરણકમળમાં સાત ચિહ્નો :

- મીન** સામા પ્રવાહે વહી ઉદ્ભવસ્થાને પહોંચતા
મત્સ્યની પેઠે એશ્વર્ય-સુખના ઉદ્ભવસ્થાન
ભગવત્સ્વરૂપને પામવાનું સ્ફૂર્યવે છે.
- ત્રિકોદુ** જીવને આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિમાંથી છોડાવી
ઈશ્વર, માચા, બ્રહ્મની ત્રિપુટીથી પદ પદબ્રહ્મ-
સ્વરૂપને વિષે ઈથિતિ કરવાનું નિર્દેશક છે.
- ધનુષ** અધર્મ થકી પોતાના આશ્રિતોના આરક્ષણું
પ્રતીક છે.

ગોપદ	ભગવત્તિય ગોવંશ અને ભગવત્તિય સત્તુદુષોના પરોપકાદી લક્ષણાને સ્ફૂર્યવે છે.
વ્યોમ	ભગવત્તસ્વરૂપનો આકાશવત્ત નિર્લોપપણો સર્વત્ર વ્યાપ સ્ફૂર્યવે છે.
અર્ધચંદ્ર	ભગવત્તસ્વરૂપના ધ્યાન વડે ચંદ્રકળાની જેમ વૃદ્ધિ પામી પૂર્ણતા પ્રાપ્ત થાય છે એમ દર્શાવે છે.
કળશ	ભગવત્તસ્વરૂપની સર્વોપણીતા અને પરિપૂર્ણતાનું પ્રતીક છે. પ્રતીકમાં દહેલા ભગવત્તસ્વરૂપનાં ચિહ્નનોનાં દહેલયને દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખી, સર્વ જીવનું હિત થાય એવી નિઃદ્વાર્થ સાન-ધ્યાન-સેવા પ્રવૃત્તિ સહૈવ કરેતા -કરાવતા દહેવાના મિશાનના પુરુષાર્થમાં ભગવત્તૃપા વહ્યા કરો એવી શ્રીહિના ચરણાકમળમાં પ્રાર્થના.

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ् ॥

સ્વામિનારાયણ
દુર્ગા

: લેખન - સંકલન:
* અ.મુ. શ્રી નારાયણભાઈ ગી. ઠક્કર *

સર્વજીવહિતાવહ ગ્રંથમાળા

૨૨

: સંસ્થાપક:

* અ. મુ. પુ. શ્રી નારાયણભાઈ ગી. ઠક્કર *

શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઇન મિશન

અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩

શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઇન મિશન

સર્વજીવહિતાવહ ગ્રંથમાળા

* પ્રકાશન સમિતિ *

: પ્રેરક - માર્ગદર્શક :

* અ. મુ. પ. પૂ. શ્રી નારાયણભાઈ ગી. ઠક્કર *

© શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઇન મિશન, અમદાવાદ

(રજિ. નં. ઈ/૪૫૪૯/અમદાવાદ : ૧૯૮૧)

ઇન્કમટેક્ષ એક્ષેપ્શન પ/સ 80(G)5

કૃતીય આવૃત્તિ

પ્રતિ : ૨૦૦૦

૨૦૦૪, ૧૬, ફેલ્ડ કોર્પોરેશન

સં. ૨૦૭૦ મહા વદ એકાદશી

સેવા મૂલ્ય : રૂ. ૫/-

પ્રકાશક

શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઇન મિશન

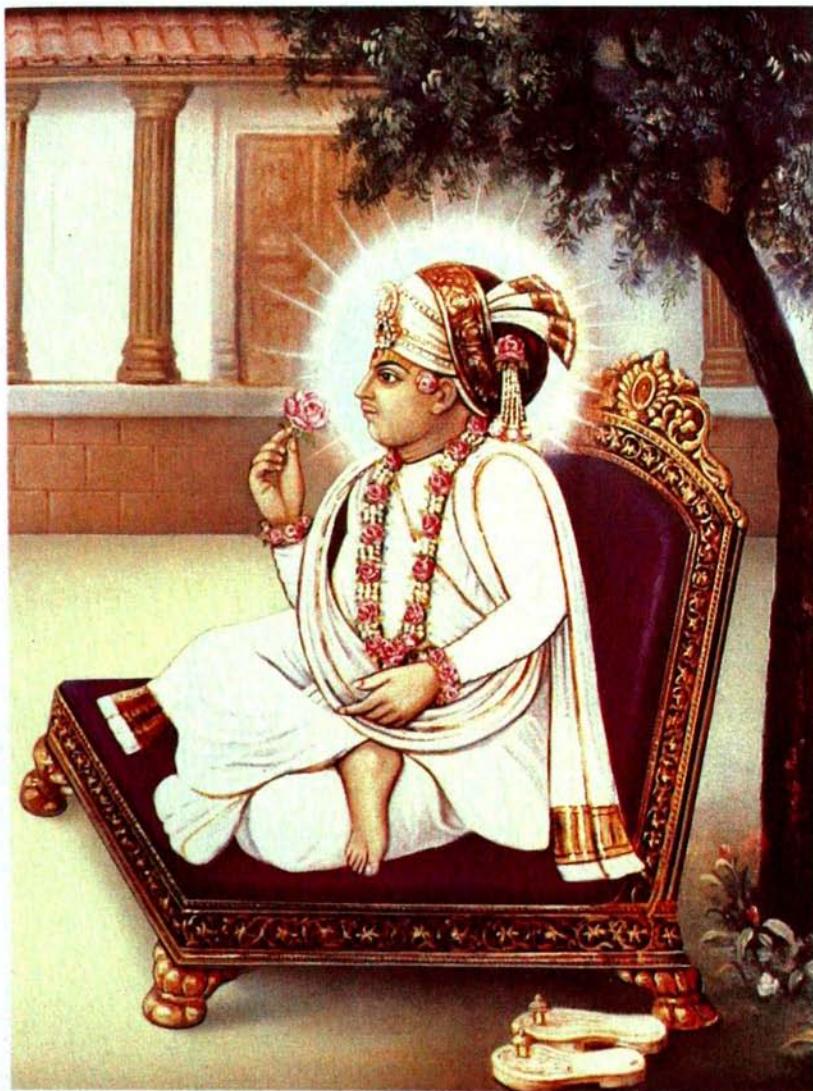
C, સર્વમંગલ સોસાયટી, પૂજ્યશ્રી નારાયણભાઈ માર્ગ

નારણપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૧૩ ફોન : ૭૪૮૫૨૨૦

મુદ્રક

ભગવતી ઓફસેટ

બારડોલપુરા, અમદાવાદ

सर्वोपरी उपास्य भूति
पूर्णो पुरुषांतम् श्री स्वामिनारायणा भगवान्

અર્પણ

અનંતકોટિ મુક્તના સ્વામી અને સદા સાકાર દિવ્ય
મૂર્તિ એવા પરમ કૃપાળુ શ્રી સ્વામિનારાયણ
ભગવાનના ગૂઢ રહસ્ય જ્ઞાનને સમજીવનારા.
એ મહાપ્રભુના સુખનિધિ સ્વરૂપનું સર્વોપર્તીપાળુ
સર્વત્ર પ્રવર્તાવનારા અને અનાદિમુક્તની સર્વોત્તમ
સ્થિતિનો અનુભવ કરાવનારા —આ રીતે સમગ્ર
સત્સંગ ને માનવકુળ પર મહેદ ઉપકાર કરેનારા

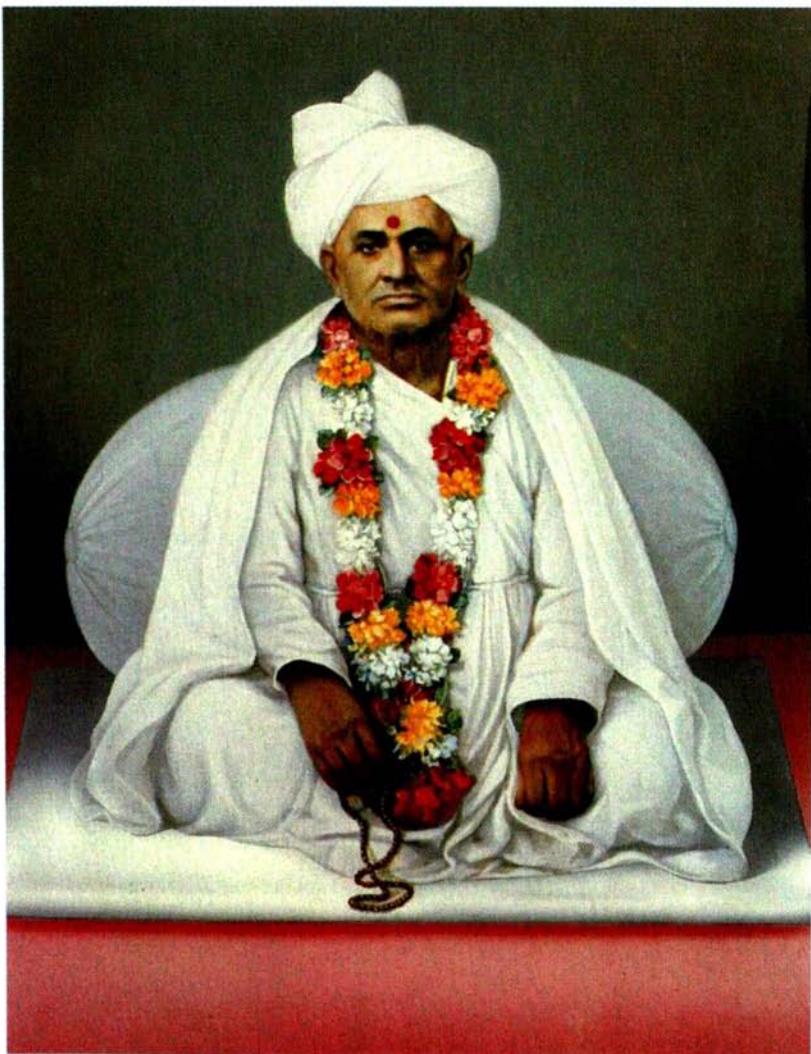
પરમ દ્યાળુ

અનાદિ મુક્તરાજ પ. પૂ.

શ્રી અબજીબાપાશ્રીના

ચરણકમળોમાં સાદર

સમર્પિત

રહસ્યજ્ઞાન પ્રદાતા

અનાંદ મુક્તરાજ શ્રી અબજીબાપા

અદ્ય

શ્રીજીમહારાજ તથા બાપાશ્રીજી
સર્વોપરી તત્ત્વજ્ઞાનને વૈજ્ઞાનિક પરિપ્રેક્ષયમાં પ્રસ્તુત
કરી આધ્યાત્મિક, સામાજિક તેમ જ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે,
અદ્વિતીય યોગદાન આપનાર, ધર્મશુદ્ધિ, વહીવટશુદ્ધિ ને
યારિચ્ચશુદ્ધિના પ્રખર હિમાયતી તથા ચૈતન્યનું
ઉધ્વરીકરણ ઉરવાડુપ ધ્રાયજ્ઞની આહલેક જગાડવા
સર્વજીવહિતાવળ સંસ્થા શ્રી સ્વામિનારાયણ ડિવાઈન
મિશન'નું
સ્થાપન કરનાર કરુણામૂર્તિ સદગુરુવર્ય
અનાદિ મુજ્જ્તરાજ પૂજ્યશ્રી નારાયણભાઈજિના
યરણાદુમળમાં શતાંત્રોટિ વંદન!

આધ સંસ્થાપક

અનાદ મુક્તરાજ
પૂજ્યશ્રી નારાયણભાઈ ગીગાભાઈ ઠક્કર

સંપાદકીય વિશેષ

શ્રી દવામિનારાયણ ડિવાઈન મિશન એવી ગ્રંથશ્રેષ્ઠી પ્રકાશિત-સંપાદિત કરવા ઉત્સુક છે કે જે સમગ્ર માનવજાત માટે કલ્યાણાકારી હોય અને જેના વાચનથી ભારતીય સંસ્કૃતનો ઉચ્ચતમ હેતુ બર આવતો હોય.

વર્તમાન બુદ્ધિયુગમાં ઉચ્ચ શિક્ષણનો વિસ્તાર પ્રતિદિન વધતો જાય છે. ઉચ્ચ શિક્ષણનો મૂળભૂત હેતુ જીવનમાં ઉચ્ચતર મૂલ્યો પ્રદ્યાપિત કરવાનો છે અને જીવનનું ઊંચામાં ઊંચું મૂલ્ય પરમાત્માના પરમસ્ફુદ્ધનો અનુભવ કરવો તેમાં રહેલું છે. આ હેતુઓ તરફ દોદી જવામાં આ ગ્રંથશ્રેષ્ઠી સહાયભૂત બને એવી અપેક્ષા છે.

શિક્ષણ, વિસાન ને યંત્રવિદ્યાના સતત વધતા જતા વ્યાપને આપણો એવી દીતે ઢાળવો છે કે એ કેવળ ભૌતિક સુખની પ્રાપ્તિનાં સાધન બની ન રહેતાં, માનવીના આંતરિક વિકાસમાં ઉચ્ચતમ મદદગાર બની રહે; સાથોસાથ આપણો એવી સમજણા પ્રસારવી છે કે ઉત્કાંતિનું અંતિમ લક્ષ્ય ઉત્તરોત્તર વિકસીને પરમાત્માના દિવ્યસુખમાં મળી જવામાં છે.

દિવ્યાનંદની પ્રાપ્તિ માટે સતત વિકસતા જવાની પ્રાકૃતિક અંત:પ્રેરણા માનવને ઈશ્વરે આપેલી અણામૂલ બક્ષિસ છે. તે એવું કૂચવે છે કે આપણો સૌસાથે

મળીને એવી સામાજિક, આર્થિક ને રાજકીય પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કરીએ કે જેથી જીવનના ઉદ્ઘોકરણાની પ્રક્રિયા નિર્બાધ ઈતે પૂર્તી મોકળાશથી ભીલી ઊઠે. આ કાર્યને વેગ મળે એવા પ્રેરણાદાયી સાહિત્યનું સર્જન કરવાનું આવશ્યક છે.

માનવજાતના આદ્યાત્મિક અને સામાજિક શ્રેય માટે શ્રી સ્વામિનારાયણા ભગવાને, જીવનને સતત ઉદ્ઘર્ષ બનાવી, આત્મચંતિક હિવ્ય કુખને પમાય એવો સર્વસમન્વયી સાનમાર્ગ પ્રદયાપિત કરેલ છે; તેમની શ્રીમુખવાણી ‘વચનામૃતમ્’ તથા ‘શિક્ષાપત્રી’માં એ તત્ત્વસાનનું ઊંડાણા અનન્ય છે અને સવિક્ષ્ટતર સરળ ભાષામાં પ્રસ્તુત થયેલ છે. તદ્દિપરાંત પોતાના બ્રહ્માનિષ સંતો ને ગૃહસ્�ી મુક્તપુરુષો દ્વારા સર્વહિતાવહ સાહિત્ય પણ વિપુલ પ્રમાણમાં તૈયાર કરાવ્યું છે.

ઉપરોક્ત ગ્રંથોમાં સર્વગ્રાહ્ય ભારતીય સંસ્કૃતિ ને જીવન જીવવાની ખરી દિશા બતાવવામાં આવી છે. તેથી આ ગ્રંથશ્રેષ્ઠીમાં સર્વજનો - પૂર્વના હોય કે પશ્ચિમના, સૌને હિવ્યતા તરફ દોરી જવામાં પથદર્શક નીવડે એવા એ આદર્શો તથા સાનને અર્વાયીન સાનના પ્રકાશમાં દર્જ કરવાનો ઉત્તમ પ્રયત્ન કરવામાં આવશે. અમને ખાતરી છે કે તેનાથી માનવજીવનમાં સંવાદિતા આવશે ને આધુનિક જીવનની વિષમતા ધીરે ધીરે ઓછી થતી

જઈ દ્વારા થઈ જશે.

બાદત કે વિશ્વનું અન્ય સાહિત્ય કે જેમાં દર્શાવેલ વિચારો અમારા ઉદ્દેશો સાથે સુસંગત હશે તો તે પણ આ ગ્રંથશ્રેષ્ઠીમાં આવદી લેવામાં આવશે.

અમારી છદ્ધા એવી છે કે આ ગ્રંથશ્રેષ્ઠીનાં પુસ્તકો હક્ક ગુજરાતી ભાષામાં જ નહિ બલ્કે હિન્દી, અંગ્રેજી વગેરે ભાષાઓમાં પણ પ્રકાશિત કરવાં, જેથી અન્યભાષી વાચકોને પણ આ ગ્રંથશ્રેષ્ઠીનાં પુસ્તકોનો લાભ મળે.

મિશાનની આ પ્રવૃત્તિને સહાયતા બસ્તવામાં સૌનો સાથ-સહકાર છદ્ધીએ છીએ અને મિશાનના સર્વ કાર્યમાં સહૈવ પ્રભુકૃપા ભલે એ જ અભ્યર્થના.

દાસાનુદાસ

સં. ૨૦૪૨, શ્રીહંદે જયંતી

૧૯૮૭, ૧૮ એપ્રિલ

અમદાવાદ

નારાયણાભાઈ ગી. ટક્કડે

સ્થાપક પ્રમુખ

શ્રી રામનારાયણ ડિવાઈન મિશાન

નિવેદન

જે સર્વોપરી પરમતત્ત્વ અનેક બ્રહ્માંડોના ઉત્પત્તિ, નિયમન ને પ્રલય કરે છે તેને આપણો ભગવાન, પરમાત્મા કે પરમેશ્વર કહીએ છીએ. આધુનિક વિસ્તાર પણ આ હકીકતનો સ્વીકાર કરે છે. તે પરમતત્ત્વ સાથે જોડાવું તે પરમ યોગ. તેને માટે ઘણા માર્ગ ચીંધવામાં આવ્યા છે, પણ સાચો, સરળ ને સર્વગ્રાહ્ય માર્ગ તો સ્વયં ભગવાન કે તેમની સાથે એકાત્મપણો જોડાયેલા મુક્તપુરુષો જ બતાવી શકે. આ કથનની યથાર્થતા આ પુસ્તિકાના વાંચનથી સહેજે સમજશે.

શ્રી સ્વામિનારાયણા મહાપ્રભુએ ઉપદેશોલ ‘પંચ વર્તમાન’ (પંચ મહાવ્રત), જે આ પુસ્તિકામાં વિસ્તૃત દીતે સમજાવેલા છે તેનું પાલન કેવળ પ્રભુ પ્રાપ્તિ માટે જ નહિ, પણ દ્વારા વ્યક્તિને સમાજના સર્વોત્તમ ઘડતર માટે તેમજ જગતના સામાન્ય સુખ-શાંતિ અર્થે અનિવાર્ય છે. જો આમ સમજાય તો શ્રીહિનિના સર્વજ્ઞવહિતાવહ આદેશોનું પાલન-પ્રવર્તન સર્વત્ર થાય એ દ્વારા અનુષ્યનું પરમ કર્તવ્ય બની દર્શાવું જોઈએ. જો પ્રત્યેક માનવના જીવનમાં તાણાંવાણાંની જેમ એ વણાંઈ જાય તો વર્તમાનકાળે પ્રવર્તતી અશાંતિ ને અવ્યવસ્થા દ્વારા થઈ,

સર્વત્ર શાંતિ ને વ્યવદ્ધા પ્રદ્યાપિત થઈ જશો, એમ આ પુસ્તકા વાંચ્યા પછી લાગ્યા વગદ રહેશો નહિ.

સર્વોચ્ચ પરમપદની પ્રાપ્તિ ને માનવ સુભેદ્રા બંને સાથે સંધાર એવો આ સરળ માર્ગ શા માટે ન અપનાવવો ? આથી આ માર્ગ ચાલીને વિશ્વમાં વસ્તા સર્વ મનુષ્યો પરદ્યદના સહયોગથી વિકાસ સાથે, એવી શ્રદ્ધા સાથે આ પુસ્તકા પ્રકાશિત કરીઈ છીએ.

અંતમાં, મુક્તરાજ પ. પૂ. શ્રી નારાયણભાઈના પ્રાગટ્ય દિને જ આ પુસ્તકાની તૃતીય આવૃત્તિ પ્રગટ થાય છે તે એક સુભગ અવસર છે. આશા છે કે, વધુને વધુ લોકો આનો લાભ ઉઠાવશો અને પોતાના જીવનમાં આધ્યાત્મિક ઉજ્જ્વલા, અપાર્થિવ શાંતિનો અનુભવ કરશો - કરાવશો.

સં. ૨૦૭૦ મહા વદ એકાદશી

દ. લ. ૨૦૦૪, ૧૫ ફેબ્રુઆરી

અમદાવાદ

પ્રકાશન સમિતિ

શ્રી ઈવામિનારાયણ ડિવાઇન ગિરાન

સમગ્ર
જીવનનો
ચોગ

લેખાશ્રી ગુદ્વલની લોગો

પરમાત્મા તો એક ને હુક્ત એક જ છે

વૈવિદ્યપૂર્વી આ વैજ્ઞાનિક ચુગમાં પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતાના જીવનમાં વિશેષ ને વિશેષ સુખ મેળવવા મથે છે; દાતાદિવસ મહેનત કરે છે, પરંતુ મેળવવા જેવું સર્વશ્રેષ્ઠ ને શાશ્વત સુખ તો કેવળ પરમાત્માના દ્વારાપમાં જ દર્શાવું છે, જે મેળવ્યા પછી બીજું કાંઈ મેળવવાનું બાકી દર્શાવું નથી. એ પરમાત્મા સર્વવ્યાપક ને અપાર છે. એ એક જ હોઈ શકે. જો એ બે હોય તો એકલીજાને સીમિત કરે ને બંને મર્યાદિત બની જાય. એ સર્વોપદી પરમાત્મા જ સર્વને સુખ, ઐશ્વર્ય ને સામર્થ્યના દાતા છે. સર્વ કારણાના કારણા, સર્વવતાદી, સર્વકર્તા ને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ એવા એક ને એક જ પરમાત્મા છે, જેમને આપણો સર્વોપદી ભગવાન શ્રી દ્વારામિનારાયણ દ્વારા ઉપાસીએ છીએ.

પ્રભુદર્શનનો રાજમાર્ગ

સંવત ૧૮૩૭ની સાલ હતી. તે વખતે સર્વત્ર વ્યાપેલ અસ્તાનકૃપ અંધકારનો લય કરી, અનંત જીવને

પોતાના દિવ્ય સુખને પમાડવા ઉત્તર પ્રદેશના એક નાનકડા ગામ શ્રી છપૈયાપુરને વિશે શ્રી દ્વામિનારાયણ મહાપ્રભુ પ્રગટ થયા. એ જમાનામાં સંદેશાવ્યવહાર ને વાહનવ્યવસ્થા નહિવતુ હતાં ત્યાએ ભગવાન શ્રી દ્વામિનારાયણે રૂપથી ર૭ વર્ષના ટૂંકા ગાળામાં લાખો મનુષ્યોને પોતાના દ્વારુપનું સાન આપીને પોતાના અનન્ય આશ્રિત બનાવ્યા. સૌને પોતાના સર્વોપર્દી પુરુષોત્તમ દ્વારુપના સુખનો અનુભવ થાય એ માટે જરૂરી પાત્રતા પ્રાપ્ત કરવા, એમણે આંતર-બાહ્ય શુદ્ધિનો સરળ છતાં પૂર્ણ માર્ગ બતાવ્યો; એ છે એમના સર્વજીવહિતાવહ પંચ વર્તમાન (પંચ મહાપ્રત)નું યથાર્થ પાલન.

સર્વોપર્દી મહાપ્રભુના દિવ્ય દ્વારુપને વિશે જેમની અલૌકિક સ્થિતિ થઈ હોય, એવા અનુભવી સિદ્ધ મુક્તાને ઓળખી એમના જોગ છારા એ પંચ વર્તમાનના સ્થૂળ ને સ્ફૂર્ત અર્થની સમજણા કેળવી, તે કહે તેમ તેનો અમલ કરીએ, તો જે કરવાનું-પામવાનું છે તેની પ્રાપ્તિ થતાં વાર ન લાગે. એ જ પ્રભુદર્શનનો રાજમાર્ગ છે. આ લઘુ પુસ્તિકા આ દિશામાં માર્ગદર્શનરૂપ થશે.

પંચ વર્તમાન

હવે એ પંચ વર્તમાન કમશા: વિગતે સમજુએ:

પ્રથમ વર્તમાનઃ દારુનો ત્યાગ

તન-મન-ઇંડ્રિયોને નશો કે ધેન ચડાવી પ્રભુના માર્ગથી અલિત કરે એ સર્વ દારુ છે. જુદા જુદા પ્રકારના દારુ તથા ચા, કોણી, કિંગાએટ, બીડી, તમાકુ, અહીએટ, ગાંજો, ભાંગ આદિ કેહ કરનારા પદાર્થો એક ચા બીજા પ્રકારના દારુ જ છે. એ સર્વ પદાર્થો શારીરના સ્વાસ્થ્યને ઓછાવત્તા અંશે નુકસાન કરે છે, એટલું જ નહિ ઘણી વાર જીવલેણા નીવડતા હોવાથી સર્વદા વર્જાએ. દશ ઇંડ્રિયો અર્થાત્ પાંચ કર્મન્દ્રિયો (વાક્, હાથ, પગ, ગુદા ને પ્રજનનેન્દ્રિય) અને પાંચ સાનેન્દ્રિયો (નેત્ર, શ્રોત્ર, દસના, દ્વારા ને ત્વચા) ને કેહ ચડાવી, ભગવાનને પામવાના વિવેકનું અનુસંધાન ચુકાવી દે તે સર્વ દારુ ગપ્યાય. ન જોવા લાયક વસ્તુઓ પરત્વે આડર્ખણા થાય અને તે જોવાનું પ્રલોભન થઈ જાય એ નેત્રનો દારુ. વ્યર્થ ગ્રામ્ય વાતો કરવી કે કોઈની નિંદા-ટીકા કરવી કે કોઈને ગાળ દેવી એ વાણીનો દારુ. કોઈ પણ વ્યક્તિની નિંદાજનક વાતો સાંભળવી, ન સાંભળવા જેવાં ગીતો કે વાતોનું શ્રવણ કરવું - એ સર્વ શ્રોત્રનો દારુ છે. રજોગુણી ને તમોગુણી વૃત્તિ ઉત્પન્ન કરે તેવાં અતિ ખાટા-ખારા-તીખા-ગળચા સ્વાદિષ્ટ પદાર્થો ખાવાની દુચિ હોવી તે દસનેન્દ્રિયનો દારુ છે. ભગવાનના સંબંધ વિનાનાં રજોગુણી સુગંધીવાળાં અતાર-તેલ આદિ દ્વાર્યો વાપરવાનું અંગ પાડવું

એ શ્રાણોન્દ્રેયનો દારુ. ભગવાન લિવાય જગત સંબંધી જોટા વિચારો કે ઘાટ-સંકલ્પોનું ચિંતન-મનન કરવું એ મનનો દારુ છે. પરદ્દી સંસર્ગ, જુગદું રમવું, મૃગચા કરવી, મદ્યપાન કરવું, બૃત્ય-સંગીત-વાદની આદત, વૃથાટન, નિંદા અને હિવસની નિક્રા -આ દશ વ્યસનો આપણી વૃત્તિને ભગવાનના ઈવરૂપમાં રાખવામાં વિદનકર્તા છે. રજોગુડુરી ને તમોગુડુરી જીવન પણ દારુ તુલ્ય છે. મન-ઇંડ્ર્િયોને પંચ વિષયરૂપ ઘેન ચડાવે તે સર્વ દારુના જુદા જુદા પ્રકાર છે, જેનો ઈવેચ્છાએ સમજપૂર્વક ત્યાગ એ પ્રથમ વર્તમાન છે.

દ્વિતીય વર્તમાન: માટી (હિંસા)નો ત્યાગ

માટીનો ત્યાગ એટલે માત્ર માંસાહારનો ત્યાગ નહિએ, પણ આંતર-બાહ્ય આહારશુદ્ધિ જાળવવી તે છે. માટીના ત્યાગમાં મન-કર્મ-વચને હિંસાનો સંપૂર્ણ ત્યાગ સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે. સાફ કર્યા વગરનાં, જીવાતવાળાં અનાજ, ફળ, મેવા આદિ પદાર્�ો તથા જંતુચુક્ત ગાળયા વગરનું પાણી-દૂધ-તેલ-ધી આદિ પ્રવાહીનો ઉપયોગ તે એક પ્રકારનું માંસબક્ષણા છે. તે સર્વ પદાર્થો જીવ-જંતુ દરહિત થાય તેવા ચોખ્યા કરીને જ વાપરવા. બજારુ અનાજ ધંટીનો ઉપયોગ દરદ્દનીય નથી: શક્ય હોય તો આર્થિક અનુકૂળતા કરી ઘરઘંટી વસાવી, તેનો ઉપયોગ કરવો. તદ્દુપરાંત આપત્કાળ

સિવાય શંકાસ્પદ એવું ઓષધ ક્યાદેય ન લેવું. માસના સંસર્ગવાળા અથવા શુદ્ધદત્ત વગરના બજારું ખાદ્ય પદાર્થોનો ઉપયોગ કરાપિ ન કરવો. અન્યને દુભવીને, છેતણીને કે અન્યાયી ટીતે મેળવેલ ઘનથી ખરીદેલું અન્ન માટી તુલ્ય જ છે. તે ગૃહણ ન કરવું. આંતરબાહ્ય શુદ્ધદના નિયમ મુજબ તૈયાર કરેલા ભોજનનો થાળ ભગવાનને અર્પણા કરી, મહાપ્રભુની દમૃતિસહિત જમવું તે ખરા અર્થમાં માટી ત્યાગ કર્યો કહેવાય.

હવે માટીના સ્ફૂર્તિમ દ્વારા વિશે વિચારીએ. કોઈને ઈજા કરવી-દુભવવા-કોઘ કરવો એ પણ માટી છે. પોતાના દ્વારા ખાતર અન્યને પીડનું થવું એ હિંસા છે. ઈર્ધા -ક્ષેષ, જૂદું બોલવું કે કોઈના પરત્યે ભૂંડો સંકલ્ય કરવો તેમ જ ગજા ઉપરાંત વિશેષ પરિશ્રમ કરવો એ સર્વે હિંસાના જુદા જુદા પ્રકાર જ છે. આમ દ્વારા ને સ્ફૂર્તિમ સર્વે પ્રકારની હિંસાનો ત્યાગ અર્થાત् અહિંસાનું પાલન એ દ્વિતીય વર્તમાન છે.

તૃતીય વર્તમાન: ચોટીનો ત્યાગ

કોઈ પણ પદાર્થ, હળ-હૂલ, ઘન-જમીન આદિ તેના ઘણીની આસા વિના લઈ લેવાં તે ચોટી છે. કોઈને દુભવીને કે ચુક્કિપૂર્વક કે બળજબદીથી તેનું પડાવી લેવું તે ચોટી છે.

વળી પોતાની આવક તેમ જ પોતાને મળતા સમયમાંથી પ્રભુને અર્પણા કરવાનો ભાગ (ધર્માદો) ન કાઢવો એ પણ ચોટી ગણાય. કોઈનો વિશ્વાસધાત કરવો એ ચોટી છે. નોકદી-ધંધામાં પોતાનાં કર્તવ્ય-જવાબદારી પ્રામાણિકપણો ન બજાવવાં તે પણ ચોટી. અંગત હેતુ અર્થે મોટા પુરુષના નામનો દુરુપયોગ કરવો એ પણ ચોટી કહેવાય. કોઈએ પ્રેમભાવ કે મહિમાથી આપેલ પદાર્થ કે બસ્તીસ, આસક્તિ કે લોભવૃત્તિથી દ્વીકારવાં તે પણ આ વર્તમાનનો લોપ છે. આ દીતે મન-કર્મ-વચને સર્વ પ્રકારની સ્થૂળ-સ્ફૂર્તિ ચોટી જાપુયે અજાપુયે પણ ન થઈ જાય એ માટે સતત જાગૃતિ રાખવી એ તૃતીય વર્તમાન.

ચતુર્થ વર્તમાન: અવેદીનો ત્યાગ

અવેદીનો ત્યાગ એટલે મન-કર્મ-વચને વ્યાલિચારનો ત્યાગ-પરદત્તીપુરુષના અનિષ્ટ વ્યવહારનો ત્યાગ અર્થાતું બ્રહ્મચર્યનું પાલન એ ચોથું વર્તમાન છે. પરમેશ્વરના સ્વરૂપમાં ચર્ચા એ બ્રહ્મચર્ય છે. બ્રહ્મચર્યની આવી સ્થિતિને પામેલા પુરુષને સત્ત્વીનું ને એવી સત્ત્વીને પુરુષનું આકર્ષણાટળી જાય છે. ઇંદ્રિયોની વિષયાસકલ વૃત્તિનો જાપુયે અજાપુયે સ્થૂળ કે સ્ફૂર્તિ દીતે નિગ્રહ ન થતાં જાગ્રત કે

દ્વારા અવસ્થામાં બ્રહ્માર્થીતનો લંગ થઈ જાય તે અવેદી. આપણા મનમાં વિષય-વિકાર ઉદ્ભવે કે એવા વિકારી વિચારનું ચિંતન-મનન થઈ જાય તે અવેદી છે. મનમાં ઉદ્ભવવતી કામવૃત્તિને જોડે કરીને દબાવી દેવાથી મનોવૈગાનિક વિફૂલિ કે અન્ય નબળાઈ ઉત્પન્ન થાય છે. પરંતુ સાન-દયાન-ઉપાસના, સદ્ગ્રહિતિ, સદ્ગ્રહાયન ને સત્યદુષના સેવા-સમાગમ છાડા એ વિકારી વૃત્તિનું સાત્ત્વિક વૃત્તિમાં રૂપાંતર કરી, તેનું ઊદ્વરીકરણ કરવાથી સર્વોપરી પ્રભુના દ્વરુપનો સાક્ષાત્કાર કરવાની પાત્રતા આવે છે. અતિદેકપણું વર્જને જપ, તપ, દેહદમન, પૂજાપાઠ, દ્વારદ્વાર, સેવા-ભક્તિ આદિ કરવાં એ સર્વે પાત્રતા અને નિષ્કામતની દૃઢતા અર્થે જ છે. સંતાનની આવશ્યકતા ન હોય તો ગૃહસ્થાશ્રમીઓએ બ્રહ્માર્થીતનું પાલન કરી, ભગવાનના ભજન-ભક્તિ ને સેવાના કાર્યમાં જોડાવું. ત્યારી-ગૃહી દત્ત્રીપુરુષોએ પોત-પોતાનાં ધર્મ-નિયમ-મર્યાદામાં ખબરદાર રહી, પ્રભુના દ્વરુપમાં દસ્તબદ્ધ જોડાવાનો નિત્ય અભ્યાસ રાખવો. બ્રહ્માનંદદ્વારામીએ કહ્યું છે કે “દસ્તબદ્ધ રહી દસ્તિયા લંગ, જ્યું મિસાઈ પદ માંહી ભળી.” કૃપાસાધ્ય પ્રભુની કૃપાથી સદાચ આ દિશિતિમાં વર્તાય ત્યારે ‘ચતુર્થ વર્તમાન’નું સંપૂર્ણ પાલન થયું ગયાય.

પંચમ વર્તમાનઃ વટલવું નહિ ને વટલાવવું નહિ

‘વટલવું નહિ ને વટલાવવું નહિ’ અર્થાત् વાણી, વિચાર ને વર્તનની આંતર-બાહ્ય શુદ્ધિ જાળવવી-જાળવાવવી તે. જેની કિયા અશુદ્ધ હોય, જે દ્વારા જાળવતાના જરૂરી નિયમો પાળતા ન હોય, જેમના આહારવિહાર અનિષ્ટનીય ને અશુદ્ધ હોય અર્થાત् જે માંસાહારી, દારૂના વ્યાસની ને ચાદ્રિભ્રાહીન હોય, ને જે ભગવાનની આસા લોપતા હોય તેવાં સર્વે મનુષ્યોના હાથનાં અન્નજળ ગ્રહણ ન કરવાં. અનિવાર્ય સંજોગો સિવાય એવા મનુષ્યનો સ્પર્શ વર્જવો ને કરવો પડે અથવા થઈ જાય તો ઘેર આવ્યા પછી શુદ્ધ માટે દનાન કરવાનું રાખવું. બહેનોને દર માસે અંતુકાળ કુદરતી દીતે આવે છે. તબીબી દીતે દરજદ્વારાવની અશુદ્ધ ગ્રહા દિવસ સુધી રહે છે. અંતુકાળ પછી ચોથા દિવસે નાહીને શુદ્ધ થાય છે. વળી એ સમયે આરામ ને સંયમ અતિ આવશ્યક છે. આ બધી દૃષ્ટિએ દરજદ્વારા બહેનોએ દ્વેચ્છાએ ગ્રહા દિવસ ઘરમાં કોઈનો સ્પર્શ ન કરવો. દરજોદર્શનના પાલનનો આ વર્તમાનમાં સમાવેશ થાય છે. આપણું અશુદ્ધ વર્તન આપણા સંપર્કમાં આવનાર વ્યક્તિનાં તનમનને દૂષિત કર્યા વગર રહેતું નથી. માટે આપણા॥

પોતાના તેમ જ અન્યના હિતમાં આપણું વર્તન ને આપણી વાણી નિર્મલ, સત્યમય ને અનુકરણીય હોવાં જોઈએ. એ વાત આપણાને પાંચમું વર્તમાન ભારપૂર્વક શીખવે છે.

આ દીતે પંચ વર્તમાન માનવજીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં ને સમાજના દોમરોમમાં પ્રવેશાવા આવશ્યક છે. આ આદર્શી પ્રત્યેક મનુષ્યનો ખુદ દ્વારા બનવો જોઈએ. આવી દીતે આપણો પંચ વર્તમાન વિશે જ્યાએ વિશ્વવ્યાપી આદ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ વિચાર કરીશું ત્યાએ તે અત્યારના કદતાં અનેકગણ્યા વધાએ કલ્યાણાકારી બનશો.

એક વાત બરાબર ચાદ રાખીએ કે પાંચેચ વર્તમાન એકબીજા સાથે સંકળાયેલા હોઈ, એકના આંશિક લોપથી બીજા વર્તમાન ઓછાવત્તા અંશો લોપાય છે. આથી એકધારું જીવનઘડતએ થતું નથી અને સર્વોચ્ચ દ્વોચને પામવાનું શક્ય બનતું નથી. તેથી પાંચેચ વર્તમાનનું પૂરેપૂરું પાલન થાય એ અત્યંત આવશ્યક છે.

ઉપરોક્ત પંચ વર્તમાનમાં સંજોગવશાત્ કાઈ ફેર પડે તો આત્મનિરીક્ષણા કરી, મોટા પુરુષનું માર્ગદર્શન મેળવી દોષમુક્ત થવું, જેથી પરમપદને પામવા માટે આંતરથુદ્ધિ વૃદ્ધિ પામતી રહે.

અનાદિમુક્તની સાર્વ શતાબ્દીની ઉજવણી શા માટે?

અનાદિમુક્તનું પ્રાકટ્ય અનંત જીવોને શ્રીહરિના દિવ્યસ્થુખને પમાડવા, ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણાના કેવળ સંકલ્પથી થાય છે. સર્વોત્તમ ઉદ્ઘારના એ આદર્શ અનુસાર, અનાદિ મહામુક્ત શ્રી અબજીબાપાશ્રી કરદ્ધભૂમિ પર ભૂજથી ૧૮ કિલોમીટર દૂર આવેલા અને એ મહાપ્રભુનાં પાવન પગલાંથી આઠ વખત અંકિત થયેલ શ્રી બળદિયા (શ્રી વૃષપુર) ગામે સંવત ૧૯૦૧ના કાદતક સુદ પ્રબોધિની એકાદશીને દોજ પ્રગાટ થયા. તેમણે આત્માંતિક મોક્ષરૂપ અનાદિમુક્તની સર્વોચ્ચ સ્થિતિની લક્ષ્યાર્થ સમજ્યું કરાવી, અનેક સંત-હિન્દુભક્તોને શ્રીહરિના પરમપદના અધિકારી બનાવી, મૂર્તિના સુખભોક્તા કરી દીધા હતા. વળી તેમણે સર્વોપર્ણી આદર્શ તત્ત્વશાનથી બરપૂર ગ્રંથ ‘શ્રી વચનામૃતમ્’ પર પ્રશ્નોત્તર રૂપે સરળ ભાષામાં સમજૂતી આપતી શ્રેષ્ઠ માર્ગદર્શિકા સમી ‘દહદ્યાર્થ પ્રદીપિકા ટીકા’ રચી, સદાને માટે મોક્ષનો માર્ગ સરળ ને સુલભ બનાવી દીધો છે. એમની દિવ્યવાણી ‘શ્રી અબજીબાપાશ્રીની વાતો ભાગ:૧-૨’ના નામથી પ્રકાશિત થયેલ છે. એ બંને ભાગોમાં

શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં દસબસ રહેવાની વાતો રૂપી અમૃતરસ છલકાય છે. બસ મૂર્તિ, મૂર્તિ ને મૂર્તિ જ! તે સિવાય કશી વાતનું દમદરણ કે અદ્યાપન બાપાશ્રીએ રાજ્યનું નથી. એ બંને ભાગો શીતળ સાનજળથી બદેલા છે જે વાંચીને જીવમાં ટાકું ટાકું થઈ જાય છે.

સ.ગુ. શ્રી ગોપાળાનંદસ્વામીના શિષ્ય સ.ગુ. શ્રી નિર્ગુપુણાસજીસ્વામી પોતાના સર્વે સંત-હારિમુક્તોને વારં-વાર કહેતા કે, “શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને પોતાનું અલૌકિક સુખ આપવા માટે હાલ આ ‘અબજીભાઈ’ને મોકલ્યા છે.” બાપાશ્રીની બેનમૂન સાદાઈ, તેમના જીવન અને વર્તનનો એક દોર, તેમનું આગામાલન અને શિદ્ધત જેદેખા અદ્ભુત હતાં. બાપાશ્રીના જીવનમાં ડગાલે ને પગાલે સૌ કોઈને વેદની ઋચાઓનો સાક્ષાત્કાર થતો; તેમની દેશેક કિયામાં અલૌકિકપણાનો અનુભવ થયા વગાર રહેતો નહિએ. પરમ હૃપાળું શ્રી અબજીભાપાશ્રી મોટા પારાયણા-યરો કરતા ત્યાએ પોતે આશીર્વાદ આપતા કે, “આ જગનમાં જે કોઈ હાજરી આપશે, જે કોઈ પ્રસાદી જમશે તે સર્વેનો છેલ્લો જન્મ કરીને અમો અક્ષરદામમાં લઈ જઈશું.” કેવું અદ્ભુત સામર્થ્ય! કેવી અદ્ભુત પ્રાપ્તિ! અનાદિમુક્તની વાત જ ન્યાદી!

અનાદિમુક્તની સાર્ધ શતાબ્દી એ અક્ષરદામની અલૌકિક પ્રાપ્તિ, છેલ્લા જન્મના ફુર્લબ આશીર્વાદ ને અમોદ

હૃપા મેળવી લેવાનું અનુપમ પર્વ છે. આવા પુનિત પ્રસંગોએ શ્રીહંદુ પ્રસંજ થઈ અપાએ હૃપાવર્ષા કરે છે, જેથી આપણાં અવયવો પણ હણી જાય છે. પંચ વર્તમાનનું યથાર્થ પાલન કરીને, દુઢ વિશ્વાસ ને મહિમા સહિત એ હૃપા અદ્યદરથી ઝીલીએ એ જ અનાદિમુક્તની સાર્ધ શતાબ્દીની ઉજવણીની હલશ્રુતિ છે.

સાચી ઉજવણી કોણે કહેવાય?

પ.પુ. બાપાશ્રીના પ્રાકટચને સંવત ર૦૫૦ના કારતક સુદ અગિયારશા, તાદીખ: ૨૪-૧૧-૧૯૯૩એ ૧૫૦મું વર્ષ બેઠું, તેથી આ સાર્ધ શતાબ્દી વર્ષ થયું. મહાપ્રભુના પરમપદને પામવા માટે આશીર્વાદસમું આવું વર્ષ થી દીતે ઉજવવું તે વિચારીએ:

સાચી ઉજવણી તે જ ખરી કહેવાય જે સમગ્ર જીવનને દ્યશી જાય. આપણાં ઉદ્વીકરણના માર્ગને સંપોષણ થાય તેવી દીતે આ વર્ષ ઉજવવું જોઈએ. આ સર્વજીવહિતાવહ બ્રહ્માયસ કોઈ પણ ધર્મ કે નાતજાતના વાડાથી પર સર્વે મનુષ્યો માટે આત્માતિક મોક્ષનો મહાયસ છે.

અનાદિમુક્તની દુર્લભ દ્યાત્રિ પમાડવી એ બાપાશ્રીના જીવનનો ઉચ્ચતમ હેતુ હતો. તે આત્મસાત્ કરવા આપણો સૌ કટિબદ્ધ થઈએ.

[અ. મુ. પુ. પૂ. શ્રી નારાયણભાઈએ ઉપરોક્ત મુદ્દાઓં અનાદિમુક્તરાજ શ્રી અબજીબાપાશ્રીના સાર્વ શતાબ્દી મહાત્સવ નિમિત્તે લખેલા છે, પરંતુ તે પરમફૂપાળું બાપાશ્રી તથા પૂર્ણમુક્તસ્થિતિવાળા અન્ય અનાદિમુક્તનાંના દરેક પ્રાગટ્ય મહોત્સવોને લાગુ પાડી શકાય તેમ હોવાથી વ્યક્તિગત ચેતનાની ઊર્ધ્વગતિ માટે તે સમગ્ર જીવનના યોગના એક ભાગરૂપે આવશ્યક છે.]

એ માટે આ રહ્યો પ્રેરણ॥૩૫ રચનાત્મક કાર્યક્રમ:

- (૧) પંચ વર્તમાનનું પાલન: બાપાશ્રી કહે છે કે, “જો મહારાજના વચનથી બહાર પડે એટલે વર્તમાનમાં ફેર પાડે તો મોટો વિમુખ કહેવાય.” માટે શ્રીહંદુના પંચ વર્તમાન મોટા દિનંદ્ર મુક્તના જોગ-સમાગમ થકી સમજુને, જીવનના અંગરૂપ બનાવવા શૂદ્રવીર થઈ, હું મેશા જાગ્રત ને પ્રયત્નશીલ રહેવું.
- (૨) પૂજા-અર્થન: આત્મિક ઉન્નતિ ને શાંતિ અર્થે દરદોજ શ્રીહંદુની બાહ્ય તથા માનસી પૂજા પરિષિષ્ટમાં બતાવ્યા મુજબ નિયમિતપણે કરવી.
- (૩) દૈનિક ગૃહસભા: કૌદુર્યિક આંતર-બાહ્ય વિકાસ માટે આપણાં કુદુર્યબના બધા સત્ત્યોએ મળીને આપણાં જ ઘરમાં દરદોજ ઓછામાં ઓછો અડધો કલાક કે શક્ય હોય તો વધુ સમય

ગૃહસભા ચોજવી. એ સભાના કાર્યક્રમમાં સમર્થ નંદ સંતોચે દચેલાં શ્રીહંદુની મૂર્તિનાં તથા સાન-દયાન-ભક્તિને લગતાં કીર્તનોનાં પદોનું ગાન, વચનામૃત આદિ ગ્રંથની કથા, વિવેચન, નિત્યનિયમ, ધૂન, દયાન વગેઠે મુદ્રાઓનો સમય મર્યાદા મુજબ સમાવેશ કરવો.

- (૪) કીર્તન મુખપાઠ: કુટુંબના દટેક સભ્યે આ વર્ષ દરમિયાન પોતાની પસંદગીનાં ઓછામાં ઓછાં પાંચ કે તેથી વધુ કીર્તનો કંઈદથ કરવાં. દરરોજ હાલતાં-ચાલતાં, ઊડતાં-બેસતાં એમ સર્વ કિયા કરતાં, શ્રીહંદુના દવરુપની દમૃતિ રાખી, તાલબદ્ધ દીતે એ કીર્તનોનું ગાન કરવું. કીર્તનભક્તિથી શ્રીહંદુની મૂર્તિ અંતરમાં બડી થઈ જાય છે.
- (૫) ‘વચનામૃતમ્’ આદિ ગ્રંથોનો અભ્યાસ: ‘વચનામૃતમ્’ શ્રી દવામિનારાયણ ભગવાનના મુખકમળની દિવ્ય પરાવાયું છે. બાપાશ્રી કહેતા કે, “વચનામૃત જેવું એકેચ શાસ્ત્ર નથી.” તે જીવોના અસાનરૂપ અંધકારનો નાથ કરી, આત્મા-પરમાત્માના દવરુપનો સાક્ષાત્કાર કરાવે છે. તેના દરરૂપથી શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિના આનંદનો અનુભવ થાય છે. એ આનંદ અહંકિશા

દહ્યા કદે એ માટે કુદુંબના સર્વેએ વચનામૃતનું
વચન-શ્રવણા સમજપૂર્વક દરદોજ કરવું. અને
પોતાની પસંદગીનાં પાંચ કે તેથી વધુ વચનામૃત
કંઈદથ કરવાં. સત્યાંગિજીવન, શિક્ષાપત્રી દહ્યદ્વાર્થ,
ભક્તાચિંતામણિ આદિ ગ્રંથોનો પણ અભ્યાસ કરવો.

- (૬) થાળ-આરતીઃ થાળ એ પ્રભુ પરત્વે સમર્પણા
ભાવનાનું પ્રતીક છે અને આરતી સમયે
અંતરપ્રકાશ થઈ શ્રીહિનું દર્શન અંતરમાં ઉત્તે
છે તેમ જ અંતરિક્ષમાં ઉપસ્થિત રહેતા દેવોને
પણ પ્રભુના દર્શનનો લાભ મળે છે. દરેક કુદુંબે
દિવસમાં સવાર-સાંજ બે વખત શ્રીજીમહારાજની
મૂર્તિને થાળ ઘરાવવો ને આરતી ઉતારવી. સમયની
ગણૂતરી ન કરતાં થાળ ને આરતી પૂરેપૂરાં બોલવાં,
થાળ-આરતીના સમયે શક્ય હોય તો કુદુંબના
બધા સભ્યો હાજર રહી શકે એવું આયોજન
કરવું. થાળ-આરતીનાં પદ કુદુંબના દરેક સભ્યને
કંઈદથ હોય એ અતિ આવશ્યક છે.
- (૭) જ્યઃ શ્રી વૃષપુર (કર્ચ) બાપાશ્રીની છગ્ગી
સંસ્થા, સરસપુર શ્રી દ્વામિનારાયણ મંદિર,
અમદાવાદ તથા શ્રી દ્વામિનારાયણ ડિવાઇન
મિશન, નારકાપુરા, અમદાવાદ છાડા

‘શ્રી સ્વામિનારાયણા’ મહામંત્રની લેખનપોથીઓ છપાવેલ છે. તે ઉપરોક્ત ગ્રણોય સંસ્થાએથી વિના મૂલ્યે મળી શકશે. વિદ્યાર્થીઓને વેકેશન માટે એક ઉત્કૃષ્ટ પ્રવૃત્તિ મળશે અને તેથી આંતરિક ઉદ્વર્ગોહણા પણ થશે. દરેક કુદુંબ ઓછામાં ઓછી એક કે તેથી વધુ મહામંત્રની લેખનપોથીઓ લખી શકે. લખાઈ રહ્યોથી એ પોથીઓ ઉપરોક્ત ગમે તે સ્થળે, પહોંચ લઈ, પરત કરી શકાશે. તદ્વારાંત સ.ગુ. શ્રી ગોપાળાનંદસ્વામી દાયિત ‘લોકમંગલ મંત્ર’ અને ‘જનમંગલ સ્તોત્ર’ના જ્યોતિર સ્થિર આસને બેસીને અગાઉ અન્ય પ્રવૃત્તિ કરતાં કરતાં કરી શકીએ. ‘શ્રી સ્વામિનારાયણા’ નામનો મંત્ર બધા દોગોની દવા છે; સકલવ્યાધિહર ઔષધ છે. મંત્રોચ્ચારણાથી હલકી કોટીના દૈવી તત્ત્વો તેમજ અંતરીક્ષમાં વસનારા કે ભૂમિ પરનાં ફુષ્ટ તત્ત્વો નાસી જાય છે.

(c) માળા: માળા શ્રીહંદુના સર્વોપરી સ્વરૂપમાં એકાગ્ર અને જોડાવાનું અમોદ સાધન છે. ભગવાનના નામના નિઝનલિખિત મહામંત્રો માળાના પ્રત્યેક મણાકે મનમાં બોલી, નિત્યે એક

કે વધુ માળા, શ્રીજીમહારાજના દિવ્ય દ્વારાપણાં
સ્થિર ચિત્ત જોડાઈને હેરવવી:

१.. 'ब्रह्माहम् स्वामिनारायणदासोऽरिम्'

ર. ‘શ્રીજીમહારાજે મારા ચૈતન્યને હૃપા કરીને મુક્ત
કરી મૂર્તિમાં દરાખ્યો છે. શ્રીજીમહારાજ જ છે.’

આ બંને મંત્રો અનાદિમુક્તની દિથ્યતિ
પામવા માટે છે.

(૬) ધ્યાન: વાસનાએ દહિત વર્તવું એ એકાંતિક ભક્તનો ધર્મ છે. વાસના ન હોય તે એકાંતિક ભક્ત. સર્વ ઠેકાણોથી વાસના તૂટીને એક ભગવાનના ઈવરૂપને વિષે અચળ મતિ થવાનો એકમાત્ર ઉપાય ભગવાનની હૃપા છે; ભગવાનના ઈવરૂપનું ધ્યાન છે. ધ્યાન કરનાર ઉપર એ હૃપા સહેજે થાય છે. માટે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ નખાણિએ ચૈતન્યમાં સિદ્ધ કરવા કુદુંબના દટેક સર્વે અનુકૂળતા પ્રમાણો ધ્યાનનો અવ્યાસ દરદોજ નિયમિતપણો અચૂક કરવો. મોટા મુક્ત દ્વારા ધ્યાનની લટક શીખી, તે પ્રમાણો એકાગ્રચિત્ત ધ્યાન કરવું.

દ્વારાનની લટકના મૂદ્દાઓ:

૧. પ્રથમ દટેક ધ્યાન કરનાર વ્યક્તિએ પોતાને

- વદ્ય ગમતી અને દ્યાનમાં આવે એવી શ્રી ઘનશ્યામ મહાપ્રભુની બેઠી કે ઊભી; ઉધાડા ડિલની (મંગળા દર્શનની) કે વદ્યા સહિતની (શાયાગાર દર્શનની) મૂર્તિ પોતાની સન્મુખ રાખવી. એ દ્યેય-દ્વરૂપને બદલવું નહિ.
૨. એ મૂર્તિને નખદ્યાખ એટલે ચદ્યાથી મસ્તક પર્યંત એકચિત્ત નિહાળવી.
 ૩. ત્યાર બાદ મૂર્તિના મુખાદવિંદનાં ભાલ, ભ્રમદ, નેગ્રો, નાસ્િકા આદિ અંગ આપણાં નેગ્રો ઉધાડ-વાસ કરી, એકાગ્રપણો નીરખી દૃઢ કરવાં. જ્યાં સુધી બહિર્દૃષ્ટિએ (ઉધાડે નેગ્રો) દેખાતાં અંગો અંતર્દૃષ્ટિએ અંતરમાં એવાં જ આબેહૂબ દેખાય ત્યાં સુધી ધારવાં.
 ૪. એ પ્રમાણો સમગ્ર મૂર્તિ અંતર્દૃષ્ટિએ આપણાં અંતરમાં દૃઢ કરવી.
 ૫. નેગ્રો મીંચતાં જ બહારના જેવી જ આબેહૂબ મૂર્તિ અંતર્દૃષ્ટિએ હુંમેશા દેખાવી ચાલુ રહે ત્યાં સુધી એ મુજબ દ્યાન કરવું ચાલુ રાખવું.
 ૬. એ દીતે સમગ્રપણો મૂર્તિ દૃઢ થયા બાદ સાને કરીને, આપણાં દેહના અસ્તિત્વને સંદર્ભ ભૂલીને, એની જગ્યાએ અધોગદ્વ

તેજના સમુહની મદ્યે હૃદ થયેલ મહારાજની મૂર્તિને દેહમાં જેમ જીવ રહ્યો છે તેમ, મૂર્તિમાં રહી જોયા કરવી.

૭. એ વખતે શ્રીજીમહારાજે મારા ચૈતન્યને મુક્ત કરી મૂર્તિમાં રાખ્યો છે એવી ભાવના કરી, મૂર્તિમાં રહ્યા થકા આત્મસત્તાએ મૂર્તિને નિહાળ્યા કરવી. આ પ્રતિલોમ દ્વારા.
૮. આમ દરરોજ મૂર્તિનું પ્રતિલોમપણો દ્વારા કરતાં કરતાં મૂર્તિના દિવ્ય સુખના આનંદનો અનુભવ, પાત્રતા વધતી જશે તેમ તેમ વધુ ને વધુ થવા લાગશે.
૯. જ્યાં સુધી શ્રીહંદુના દ્વર્ગુપ સાથે રોમે-રોમ દ્વર્ગુપ એકતા ન સધાર્ય એટલે કે અનાદિમુક્તની દ્વિથિતનો અનુભવ સહજ ન બને ત્યાં સુધી જરા પડા આકુળવ્યાકુળ થયા વગર પૂરા ઉત્સાહ ને આનંદ સાથે દ્વારા કરવાનું ચાલુ રાખવું.

દ્વારાનની કોઈ પડા પ્રક્રિયા દરમ્યાન કંટાળો કે મુંગાવડા અનુભવવાં નહિ. મૂર્તિના પ્રતાપે દ્વારાનમાં વિઘનકર્તા ઘાટ-સંકલ્પો ધીરે ધીરે સમૂળગા દૂર થઈ જશે અને અહંનિશ્ચ

મૂર્તિનો આનંદ આવ્યા કરશે.

૧૦. અનાદિમુક્તની અલૌકિક દિલ્લિતિને પમાયા
પછી નેત્રો ખુલ્લાં હોય કે બંધ તેમાં કાંઈ
હરક પડતો નથી, કારણ કે એ પછી દેહના
અસ્તિત્વનું અનુસંધાન સમૂળગું જ જતું
રહે છે. પછી ડેવળ શ્રીજીમહારાજ જ રહે
છે અને ચૈતન્ય દિવ્ય સાકાર દ્વરૂપ પામીને,
સેવકભાવે મૂર્તિમાં દસ્તબદ્ધ રહી નવીન
નવીન સુખ અનુભવે છે.

આ દીતે, સમયની અનુકૂળતા કરીને
દરરોજ શાંત દસ્તળે, દિલ્લિ આસને બેસીને,
નિયમિત ધ્યાન કરવું. એ જ દીતે માનસી પૂજા
પણ નિત્ય પ્રતિલોમવૃત્તિએ મૂર્તિમાં રહી કરવી.
એ સ્થિવાય હરતાં-હરતાં, ખાતાં-પીતાં, બેસતાં
-ઉઠતાં કે અન્ય પ્રવૃત્તિ કરતાં ધ્યાન કરી શકાય.
જ્યાં સુધી દયેય સ્થિદ્ધ ન થાય ત્યાં સુધી
ધ્યાનનો અભ્યાસ સાનંદ ચાલુ રાખવો.

(૧૦) મહાગ્રંથોની પારાયણા: દદેક કુદુંબે આ વર્ષ
દરમ્યાન નીચેના બે મહાગ્રંથો પૈકી ગમે તે એકની
પાંચ પારાયણો શ્રીહંદુની મૂર્તિના અનુસંધાન
સહિત સમજપૂર્વક કરવી:

૧. દહદ્યાર્થ પ્રદીપિકા ટીકા સહ વચનામૃત;

૨. સ.ગુ.મુનિદ્વામી દખિત
‘શિક્ષાપત્રી દહદ્યાર્થ’.

અથવા નીચેના પાંચ ગ્રંથોની એક-એક પાદાયણા
એમ કુલ પાંચ પાદાયણો કરવી:

૧. દહદ્યાર્થ વચનામૃત;

૨. શિક્ષાપત્રી દહદ્યાર્થ;

૩. બાપાશ્રીની વાતો ભાગ ૧-૮;

૪. શ્રી અબજીબાપાશ્રીનું જીવનચિત્ર કે
જીવનવૃત્તાંત;

૫. સ.ગુ.બ્રહ્મચારી શ્રી નિર્ગુણાનંદજી હત
‘શ્રી પુદુષોત્તમ લીલામૃત સુખસાગર’.

એવી પાંચ પાદાયણા કરેલ હોય એવાં કુટુંબો
બાપાશ્રીના પરમ વરદાનસમા દ્વારી સ્થાને
ઉજવાનાર સાર્ધ શાતાજી મહોત્સવ દરમિયાન
એ પાદાયણોની પુરશ્ચરણા વિધિ કાર્યક્રમમાં બેસી,
ભાગ લઈ શકશે.

(૧૧) ઘૂન: સર્વોપદી શ્રીહિના મહામંત્રના નામની ઘૂન
આજુબાજુના વાતાવરણાને નિર્મળ, પવિત્ર ને દિવ્ય
બનાવી હે છે. અંત:શાગુઓરૂપી ગ્રાસ
ઉપજાવનાર દોષો એ દિવ્ય ઘૂનના પ્રબળ

પ્રતાપથી શામી જાય છે. તદુપરાંત અવકાશમાં ધૂમતા અથુભ વાસનાવાળા પ્રેતાત્માઓ એ મહામંત્રના દયાકારથી ભયબીત બની પલાયન થઈ જાય છે; શુભ પ્રેતાત્માઓ એ દિવ્ય દ્વાનિના શ્રવણ-દ્યર્થી પાવન બની શ્રીહટિના સંકલ્પથી મોક્ષને પામે છે. ધૂનનાં દિવ્ય આંદોલનો હવામાં સર્વત્ર પ્રસરી, જગતના મનુષ્યોનાં પાપ બાળી, ઓછાં કરી નાખે છે; પદ્ધિયાં મે વિશ્વમાં શાંતિ પ્રસારે છે. ધૂનની દિવ્ય શક્તિ ધૂન કરનારાઓના મનોરથ પૂર્ણ કરે છે. પ્રભુપ્રાપ્તિને ઝંખતા મુમુક્ષુઓની પાત્રતામાં વૃદ્ધિ કરે છે ને દ્વાન દ્વિતી વૃત્તિથી થવા લાગે છે. આથી જુદાં જુદાં ગામોમાં અને શહેરોના વિવિધ વિસ્તારોમાં બાર, ચોવીસ, છગ્રીસ કલાકની અખંડ ધૂનના કાર્યક્રમો યોજાતા દાઢે છે; હાલ આ કાર્યક્રમો ચાલુ જ છે. ધૂનનો પ્રાર્થના શ્રી છગ્રી દ્વાનેથી સંવત ર૦૫૦ના કાર્તક સુદ એકાદશીથી શરૂ થયેલ છે અને ગામેગામ શહેરેશહેરમાં યોજાઈને સં.ર૦૫૧ના કાર્તક સુદ એકાદશીએ શ્રી છગ્રી દ્વાને જ સમાપ્ત થશે. સાર્વ શતાબ્દી મહોત્સવ સમિતિ તરફથી, એ

વખતે ૧૫૦ કલાકની ધૂનના આયોજન સાથે વર્ષ દરમ્યાન જુદાં જુદાં સ્થળોએ થયેલ સમગ્ર ધૂનના કાર્યક્રમોનું વિધિસર સમાપન થશે.

- (૧૨) સામૂહિક સત્સંગ સભાઃ પ્રત્યેક ગામના તેમજ શહેરના અલગ અલગ વિસ્તારોમાં વસતા હિન્દુભક્તોએ મંદિરમાં અગાર અન્ય અનુકૂળ સ્થળો મહિનામાં એક, બે કે ચાર વખત એટલે કે મહિને, પખવાડિયે કે અઠવાડિયે અનુકૂળતા પ્રમાણે સમૂહમાં એકત્ર થઈ સત્સંગ સભા યોજવી. સભાના કાર્યક્રમમાં મંગલાચરણ-પ્રાર્થના, શ્લોકો, કીર્તન, વચનામૃત-બાપાશ્રીની વાતો, ભક્તચિંતામણિા આદિ ગ્રંથોનું વારાફરતી વાચન, તેના પર વિવેચન, વિદ્વાન સંત-હિન્દુભક્તોનાં નિયત કરેલ પ્રવચનો, સમાપન વક્તવ્ય, ધૂન, ધ્યાન, થાળ, આરતી, પ્રસાદવિતરણ વગેરેનો સમાવેશ કરી શકાય. આમ આશાદે બેથી પ્રણા કલાકનો સુંદર કાર્યક્રમ રાખવો. સત્સંગ સભામાં વધુ ને વધુ સંખ્યામાં હિન્દુભક્તો ઉપદેશિત રહે એવું સંગીન આયોજન કરવું. સત્સંગ સભાને લીધે સંગઠન, એકત્રા ને પરદ્યપર આત્મીયતા સધારણ છે. તદ્દુપરાંત સંત-હિન્દુભક્તોનાં દર્શન

-સમાગમ-પ્રવચનનો અમૃત્ય લાભ મળે છે. સૌથી વિશેષ મહારાજની મૂર્તિના સંબંધનો અપૂર્વ આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે.

(૧૩) ધર્માદો: શ્રીજીમહારાજની આસાનુસાર ધનાઢ્ય કુટુંબે પોતાની આવકનો દશાંશ ને આધિક દીતે ગારીબ ને મદ્યમ કુટુંબે આવકનો વીશાંશ ધર્માદો પૂરેપૂરો શ્રી ઠાકોરજીને અર્પણા કરવો. ગૃહસ્થ હોય તેમણો દશાંશ-વીશાંશ કાઢવો તે કનિષ્ઠ ધર્માદો છે; બાર મહિનામાં એકાદ માસ મોટા મુક્તનો સમાગમ કરવો તે મદ્યમ ધર્માદો છે ને શ્રીજીની દિવ્ય મૂર્તિમાં ઇંદ્રિયો, અંત:કર્પા ને જીવ એકાગ્ર કરીને જોડાઈ જવું તે ઉત્તમ ધર્માદો છે. બાપાશ્રી કહે છે કે સર્વ ગૃહસ્થોએ આ ગ્રણોય પ્રકારનો ધર્માદો કાઢવો, પણ એકેચે પડચો મૂકવો નહિ. આપણો સર્વએ એ પ્રમાણો જ વર્તવાનો હરાવ રાખવો. જેથી શ્રીજીમહારાજ ને બાપાશ્રીની અનન્ય પ્રસંજનતા મળે. હવે ત્યાગીવર્ગ થું કરી શકે? ત્યાગીની કોઈ વદ્ધારાદિકે સેવા કરે તે ધર્મામૃત પ્રમાણો રાખે અને તેથી અધિક જણાય તો જે મંદિરમાં તે રહેતા હોય ત્યાં શ્રી ઠાકોરજીના કોઠાએ આપી દે. તો ત્યાગીએ ધન અર્પણા કર્યું કહેવાય.

ત્યાગી-ગૃહી બંનેએ પોતપોતાના ધર્મ પ્રમાણો શ્રી ડાકોટજીને નિયમિતપણે ધન અર્પણ કરવું.

- (૧૪) અન્ય મહિત્વની પ્રકીર્ણ બાબતો: આ સાર્વ શતાબ્દી વર્ષ દરમિયાન આટલું વિશેષ અવશ્ય કરીએ કે-
- (અ) આપણો સૌ ટી.વી. પડ આવતા દેશ -વિદેશના દૈનિક સમાચાર અને શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક ને ધાર્મિક કાર્યક્રમો સિવાયના બીજા વ્યર્� કાર્યક્રમો નિહાળવાનું વર્જાએ. તદ્વારાંત ન જાવા જેવાં સિનેમા, નાટક, ભવાઈ, મેળા, તમાશા આદિ ન જોઈએ. બાળકોને અને કિશોરોને આ વાત આધ્યાત્મિક અને વૈજ્ઞાનિક દીતે તેમના ગણે ઊતદે એવી દીતે સમજાવીશું તો તેઓ જરૂર સમજશે ને સંમત થશે.
- (બ) નવરાત્રીના દિવસો દરમિયાન ધરના કોઈ પણ સત્ત્યે લૌકિક ગરબા-દાસ જોવા-દમવા ન જતાં, તેને બદલે સૌ સાથે મળી ‘મદ્યે’ શ્રીહંદિજીની મૂર્તિ બિરાજમાન કરી, પ્રસંગોચિત ડીર્ઠનો બોલાવરાવી ગરબી-દાસનું આયોજન

કદીએ. તેથી શ્રીહાર્દિની પ્રસંગતા મળશે ને દ્યનાત્મક સાત્ત્વિક પ્રવૃત્તિનો આનંદ પણ સર્વ માણી શકશે.

(૫) પોતાના ઘરમાં શ્રીજીમહારાજ ને તેમના અંત-મુક્તોનાં દ્વરુપોના પ્રેરણાદાયક હોટાઓ તથા તીર્થસ્થાનો, કુદરતી દૃશ્યો, અંદિરો, વैસાનિક શોધખોળને લગતી કૃતિઓ, સુવાક્યોનાં બોડ આદિ દીવાલો પર સુશોભન તરીકે કે પ્રેરણા અર્થે મૂકીએ. તેમજ તેનાં આલબમ તૈયાર કદીએ. અસંસ્કારી ચિત્રો કે હોટાઓ કદાપિ સંઘરીએ કે લટકાવીએ નહિં.

આ મહાપર્વના ઉપલક્ષ્યમાં આપણો સૌ આવા કાર્યક્રમો અપનાવી હૃતાર્થ થઈએ અને આપણાં સંપર્કમાં આવનાર વ્યક્તિને તેની પાત્રતા લક્ષ્યમાં રાખી, તે અનુસરવા પ્રેરણા કદીએ.

કવિદિલ સ.ગુ. બ્રહ્માનંદસ્વામી માનવજીવનના લક્ષ્યબિંદુ વિશે જણાવે છે કે -

“મરના મરના સહુ કહે, મરી ન જાને કોઈ;

મરના તો ઐસા મરના, હિંદ જન્મ ન હોઈ.”

આ દ્યેય સ્થિર કરવા અંગે પરમહૃપાળું બાપાશ્રી થું

કહે છે તે જોઈએ:

“જીવને મહારાજનું સુખ ઓળખાતું નથી અને સત્તસંગમાં સેવા કરવા યોગ્ય ને ન કરવા યોગ્ય એવા સંત-હૃદિજનો ઓળખાતા નથી. સમાગમ કરવા યોગ્ય અને સેવા કરવા યોગ્ય એવા સંત-હૃદિજનોને ઓળખીને, તેમનો સમાગમ કરીને, શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં જોડાઈ જાય તો સુખિયો થઈ જાય. ભગવાનનું સુખ તો શ્રીજીમહારાજ ને તેમના અનાદિમુક્ત દ્વારા, એમની હૃપાથી મળે છે; કેવળ સાધનના બળથી નહિ. પરંતુ તે હૃપાના અધિકારી બનવા, પાત્ર થવાનો પ્રયત્ન તો જાતે જ કરવો પડે.”

અંતમાં, શ્રીજીમહારાજના અનાદિ મહામુક્તોનાં આ વચનોને જીવનમાં અને વ્યવહારમાં ચાલિતાર્થ કરવા પ્રામાણિક પુરુષાર્થ કરીએ અને એ પુરુષાર્થને આ સાર્ધ શતાબ્દી પૂરતો જ નહિ, પરંતુ સદાને માટે સમગ્ર જીવનનો આનંદયોગ બનાવીએ. તથાએ.

[આવી બધી આધ્યાત્મિક ઉત્તીની પ્રવૃત્તિઓ કેવળ સાર્ધ શતાબ્દી વર્ષ પૂરતી જ સીમિત ન રહેતાં સારાય જીવનના યોગ માટે લાગુ પડે છે તેની નાંધ લેવા વિનંતી.]

પદેશિક

બાહ્ય પૂજાવિધિ

કૂર્ય ઉગ્યા પહેલાં ઊડી શ્રી ઈવામિનારાયણા ભગવાન અને મુક્તોના નામનું ઉચ્ચારણા કરી, તેમને કૃતિ-પ્રાર્થના કરી, તેમનું ધ્યાન કરવું. ત્યાર બાદ પથારીમાંથી ઊડી પ્રાતઃવિધિ કરવી. કુદરતી હાજત-શૌચવિધિ પછી હાથ-પગની બરાબર શુદ્ધ કરવી. તે પછી એક જગ્યાએ બેસીને, ગાળેલા પાણીથી ઘોયેલું દાતણા કરવું ને ગાળેલા પાણીથી કોગળા કરી મુખશુદ્ધ કરવી. દાતણા કરતાં કરતાં હરવું-હરવું નહિ ને વાતો કરવી નહિ. ત્યાર બાદ ચોખ્ઝા પાણીથી દનાન કરવું ને તે વખતે ભગવાનનાં નામોનું તથા તીર્થોનાં નામોનું ઈમરણા કરવું. નાહ્યા પછી ઘોયેલાં ચોખ્ઝાં વદ્ધો પહેરવાં. ઘોતિયું પહેરવું ને બેસ કે શાલ ઓઢવાં. સુતરાઉ ઘોતી પહેર્યા પછી ફરી ઘોઈને પૂજામાં પહેરવા લેવી. દેશામી ઘોતી ઘોયા વગર ફરી પહેરી શકાય. મેલાં વદ્ધો ન પહેરવાં. પૂજા કરવા માટે શાંત પવિત્ર જગ્યાએ, બરાબર બેસી શકાય તેવા પવિત્ર આસન ઉપર પૂર્વ કે ઉત્તર મુખે બેસવું. આ બધી બહારની શુદ્ધ સાથે મનથી પણ પવિત્રપણે રહી પ્રેમપૂર્વક પૂજા કરવી.

જમણા॥ હાથની હથેળીમાં ચોખ્યું-ગાળેલું પાણી લઈ
 ‘ॐ શ્રી સ્વામિનારાયણાય નમઃ’ કહી આચમન કરવું.
 હદીથી પાણી હથેળીમાં લઈ ‘ॐ શ્રી હદીહણ્યાય નમઃ’
 કહી આચમન કરવું. તેમજ ગ્રીજા વાર પાણી હથેળીમાં
 લઈ ‘ॐ શ્રી ઘનશયામાય નમઃ’ એમ નામમંત્ર બોલીને
 આચમન કરવું. ત્યાર પછી પુરુષોએ કપાળ, છાતી, બે
 હાથના બાહુ -એમ ચાર જગ્યાએ પ્રસાદીના ચંદનથી
 ઉદ્વર્પુરુષ તિલક કરી તેમાં કંકનો કે ચંદનનો ચાંદલો કરવો.
 સધવા સત્રીઓએ કપાળમાં માગ ચાંદલો કરવો. તે તિલક
 -ચાંદલો કરતી વખતે ‘સ્વામિનારાયણા’ મહામંત્ર બોલવો.
 તે પછી માનસી પૂજા કરવી. ભાવથી રોમાંચિત થઈ ગદ્ગદ
 કંઠે કદેલી માનસી પૂજાને શ્રીહણિએ વખાણી છે, તેથી
 ભાવથી પૂજા કરવી.

ત્યાર બાદ શ્રી સ્વામિનારાયણા ભગવાનની
 ચિગ્રપ્રતિમાને ઉત્તમ આસન ઉપર પદ્માવતી આવાહન કરવું.

ઉત્તિષ્ઠોત્તિષ્ઠ હે નાથ! સ્વામિનારાયણા! પ્રભો! ।

ધર્મસ્ફૂનો દયાસિંધો દ્વેષાં શ્રેય: પરે કુદુ ॥

આગરણ ભગવન्! દેવ! સ્વસ્થાનાતુ પરમેશ્વર ।

અહું પૂજાં કદિષ્યામિ સદા ત્વં સંમુખો ભવ ॥

આ આવાહનમંત્ર પ્રેમપૂર્વક બોલી આદરથી નમદકાર
 કરવા. નૈવેદ્ય-ધૂપ-દીપ-પુષ્પાદિક અર્પણા કરવાં. પછી મૂર્તિ

સંમુખ હથિએ રાખી 'દવામિનારાયણા' એ મહામંત્રનો તથા ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી પાસેથી લીધેલા અષ્ટાકદ દીક્ષામંત્રનો જપ કરવો. જપ માટેની માળાને ગૌમુખી કે વદ્યમાં ઢાંકીને એકાગ્ર ચિત્તે જપ કરવો. ત્યાર બાદ ભગવાનની પ્રદક્ષિણા કરવી. પુદ્રષોએ સાષ્ટાંગ દંડવત્ ને કરીઓએ પંચાંગ પ્રણામ કરવા. ભગવાનને આદરપૂર્વક સ્તુતિ-પ્રાર્થના કરીને

દવસ્થાનં ગચ્છ દેવેશ! પૂજામાદાય માનકીમુ ।

ઇષ્ટકામ પ્રસ્તિદ્વયર્થ પુનરાગમનાય ચ ॥

એ વિસર્જનમંત્ર બોલવો. તે પછી 'શિક્ષાપત્રી'નો પાઈ કરવો.

આ દીતે શ્રીહંદિજીની પૂજા કર્યા પછી જ વ્યાવહારિક કાર્યમાં જોડાવું.

માનસી પૂજાવિધિ

શ્રી દવામિનારાયણા ભગવાનને વિષે અતિથાય દનેહ નવે તે માટે માનસી પૂજા ઉત્તમ સાધન હોવાથી નિયમિતપણે ને ભાવપૂર્વક માનસી પૂજા કરવી.

શ્રીજમહારાજની માનસી પૂજા દિવસમાં પાંચ વખત કરવી. પવિત્ર થઈ, પવિત્ર આસને બેસીને શ્રીહંદિજીનો મહિમા વિચારવો. પોતાના આત્માને પ્રણા દેહ થકી જુદો

માનીને, પ્રતિલોમપણું પુદ્ભોતમરૂપપણું॥ની ભાવના કરીને,
અથવા તેજરૂપ અક્ષરદ્ઘામની સાથે એકપણુંની ભાવના
કરીને પોતાને વિષે વિરાજમાન શ્રીહંદિજુનું દ્યાન કરી,
માનસી પૂજા કરવી.

૧. સવારમાં પાંચથી સાત વાગ્યા સુધીના સમયમાં પ્રથમ
માનસી પૂજા કરવી. યોગનિદ્રાથી સુખશાચ્ચામાં પોઢેલા
શ્રીહંદિજુની સંતો-હંદિભક્તો સ્તુતિ-પ્રાર્થના કરે છે
ત્યાએ શ્રીહંદિજુ જાગ્રત થઈ તકિયાનું ઓડિંગણા દઈ
વિરાજે છે. તેમનાં અંગોઅંગ અતિશાય શોભે છે.
શ્રીહંદિજુ નિત્યવિધિ કરવા પદ્ધાએ છે. શૌચ કરી,
આવેલા શ્રીહંદિજુને જળ ને માટીથી હસ્તચરણાની
શુદ્ધિ કરાવીને દાતળા આપવું. સુગંધી જળથી મુખ
ધોવદાવવું. સુંદર બાજોઠ ઉપર શ્રીહંદિજુને બેસાદી,
તેમના અંગોઅંગમાં અતદ-સુવાસિત દ્રવ્યોથી મર્દન
કરી, જળથી ભાવપૂર્વક નવદાવવા. ત્યાર બાદ ઉત્તમ
વદ્ધા-આભૂષણું ઋતુઅનુસાર પહેદાવવાં. અતદ
-કેસદયંદન લલાટને વિષે ચર્ચાવું. સુગંધી પુષ્પના હાર,
તોરા, ગજરા, બાજુબંધ ધરાવવા. ધૂપદીપ અર્પણા
કરવાં. સાકદ-ઇલાયચી-કેસદ-બદામ વગેરે નાખેલ
ગરમ દૂધ પીવા માટે આપવું, દિવ્ય પકવાન નાસ્તા
માટે ધરવાં. તે શ્રીહંદિજુ આરોગો છે ને હું પંખો નાખું

છું ને લેવા કરું છું એવા ભાવથી શ્રીહિત્યાજને ધારવા.
જમ્યા પદ્ધી જળપાન-મુખવાસ કરાવી પલંગ ઉપર
વિરાજમાન કરવા તે વખતે મુક્તો પ્રસાદી જમીને
શ્રીહિત્યાજની ચારેકોર બેસી દર્શન કરે છે, શ્રીહિત્યાજ
વાતોનું સુખ આપે છે. એ મૂર્તિનું હું દિવ્ય સુખ અનુભવું
છું એવી ભાવના કરવી.

૨. સવારે સાડા દસ્તથી સાડા અગિયાર વાગ્યા સુધીમાં
બીજી માનસી પૂજા કરવી. શ્રીજીમહારાજ દિવ્ય વસ્ત્ર
-આભૂષણો ધારી દિવ્ય સિંહાસન પર બિરાજ્યા છે.
જમવાનો સમય થતાં શ્રીહિત્યાજ દનાન કરી પીતાંબર
પહેટી, શ્વેત વસ્ત્ર ઓઢી સુશોભિત બાજોઠ ઉપર
બિરાજે છે. સોનાનાં થાળી-વાડકામાં શ્રીહિત્યાજને વિવિધ
પકવાન-હરસાસુા-શાક-દાળ વગેરે દિવ્ય ભોજન પીરસી
પ્રેમપૂર્વક ગદ્યગદ કંઠે આગ્રહ કરીને જમાડવા. સર્વ
મુક્તો શ્રીહિત્યાજનાં દર્શન કરે છે. શ્રીજી જમીને તૃપ્ત
થઈ સુગંધી જળપાન કરી મુખવાસ લઈ પલંગ ઉપર
બિરાજે છે. શ્રીહિત્યાજનાં દર્શન, દ્યર્થરૂપ પ્રસાદ લઈ
શ્રીહિત્યાજનું દ્યાન કરવું.
૩. બધોરે ચાર વાગ્યાના સમયે શ્રીજી માનસી પૂજા કરવી.
યોગનિદ્રાથી દિવ્ય પલંગમાં પોઢેલા શ્રીજીમહારાજની
ચારે તરફ મુક્તો બેસી દર્શન કરે છે. શ્રીહિત્યાજ જાગ્રત

થતાં મુક્તો 'જય! જય!' બોલી દર્શન કરે છે. શ્રીજીની મૂર્તિમાંથી તેજના તથા સુખના ફુવારા છૂટે છે. પછી મેં શ્રીહંદુજીને જળનો ચ્યાલો આપ્યો તેનાથી કોગળ કરી મુખથુદ્ધિ કરી શ્રીહંદુજી જળપાન કરે છે. પછી લીલા-સૂકા મેવા તથા અણુ-અનુસાર ફળને અંગીકાર કરે છે ને સૌને પ્રસાદી આપે છે. અણુ મુજબ શ્રીહંદુજી ઘોડે અસવાર થઈને નદીએ દ્વારા માટે કે ફૂલવાડીએ હરવા પદ્ધારે છે. મુક્તો સાથમાં છે. શ્રીહંદુજીની અદૃભુત લીલાથી સૌ અહો! અહો! ભાવને પામે છે. ત્યાર બાદ શ્રીજીની ચંદનપુષ્પથી પૂજા કરું છું ને શ્રીહંદુજીનું દિવ્ય સુખ અનુભવતો એ સ્વરૂપમાં થીજી જાઉં છું, એમ ભાવે કરી ઘારવું.

૪. સંદ્યા આરતી પછી ઓથી માનસી પૂજા કરવી. મહારાજાધિરાજ શ્રીજીમહારાજ દિવ્યશોભાએ ચુક્ત દિવ્ય આસન પર વિરાજ્યા છે. અનંત મુક્તો હાજર છે. હું શ્રીહંદુજીની આરતી ઉતારું છું; મુક્તો દર્શન કરે છે. શ્રીજીની મૂર્તિમાંથી અતિશાય સુખનાં બિંબ છૂટી રહ્યાં છે. આરતી પછી શ્રીહંદુજી સૌને છાતીમાં પોતાનાં ચરણારવિંદ આપે છે, મને પણ આપી જ્યાલ કરે છે ને અતિ રાજી થઈને મળે છે. પછી શ્રીહંદુજી વાળુ કરવા બાજોઈ ઉપર બેસે છે. ઝીચડી-કઢી-ભાખરી

-શાક-દૂધ-ઘી વગેરે નૈવેદ્ય ઘટેલાં દિવ્ય ભોજન શ્રીજી જ મે છે. પછી ચળુ કદી જળપાન કદી મુખવાસ ગૃહણ કદી પલંગ ઉપર બિરાજે છે. મુક્તો સૌ શ્રીજીના સુખમાં ગુલતાન છે ને હું પણ તેમાં સુખ લઈ રહ્યો છું એવું અનુભવવું.

૫. શાયનારતી પછી છેલ્લી માનસી પૂજા કરવી. શ્રીજીમહારાજ સુંદર કઢેલું દૂધ, બદામની પૂરી, મગજ, વગેરે જમી જળપાન કરે છે. ત્યાર બાદ શ્રીહંદ્રિજી ગાંદલું, ઓશીકાં ને ગાલમથ્થુદિયાં સહિત સુખશાચ્ચામાં શાયન કદીને યોગનિદ્રા અંગીકાર કરે છે. શ્રીહંદ્રિજી મારા હૃદયાકાશમાં પ્રેમરૂપ ઢોલિયામાં શાયન કદી અક્ષરદધામરૂપ મારા આત્મામાં જ અખંડ વિરાજમાન થાય છે, હું એ મૂર્તિમાં રસબસ જોડાઈ રહ્યો છું અથવા સમીપે સેવામાં રહી પગચંપી કરું છું એમ ઘારવું.

પાંચેય વખતની માનસી પૂજા શ્રીહંદ્રિજીના મહિમાપૂર્વક પ્રેમથી અને પ્રત્યક્ષભાવે કરવી. યંત્રવત્ કે શુષ્ક મને ન કરવી. આવી રીતે પ્રેમપૂર્વક માનસી પૂજા કરનારા ઉપર શ્રીહંદ્રિજી ખૂબ પ્રસન્ન થાય છે.

શ્રી દ્વામિનારાયણ ડિવાઈન મિશન શાને માટે

શ્રી દ્વામિનારાયણ ભગવાનના સર્વજીવહિતાવહ સંદેશ અનુસાર માનવજાતના શ્રેય અને પ્રેય માટે-

- (ક) લેવા-સદાપ્રતના આદર્શો અનુસાર બેદભાવ વિના આર્થિક મૂંડવણા અનુભવતાં ભાઈબહેનોને જરૂરી રાહત પહોંચાડવી;
- (ખ) આરોગ્યપ્રસારની માર્ગદર્શક વ્યવસ્થા અને દોગોપચારનાં સારવાર કેન્દ્રો-ઓષ્ઠધાલયો સ્થાપવાં-ચલાવવાં, અગાર એવું કાર્ય કરતી સંસ્થાઓને સહાયકૃપ થવું;
- (ગ) આત્મિક શાંતિ અને માનવતાની ભીનાશ દેલાવતાં મંદિરો, સત્યરૂષોનાં સમારકકેન્દ્રો, વગેરેનાં નિર્માણ-નિભાવ-વિકાસ કરવાં;
- (ધ) જીવનઘડતરમાં ઉપયોગી સાહિત્ય અને કલાના વિકાસકાર્યને ઉત્તેજન આપવું;
- (ચ) સમ્યક્ અભ્યાસ માટે પુસ્તકાલય, સંગ્રહાલય, સંશોધનકેન્દ્ર સ્થાપવાં-ચલાવવાં અગાર એવા

એકમોને મદદરૂપ થવું;

- (૪) સર્વસમન્વય સધાય એવાં સાંસ્કારિક અને તત્ત્વજ્ઞાનિક પ્રકાશનો પ્રસિદ્ધ કરવાં અને તે વડે જનસમૃદ્ધાયનો ઉદ્વર્ગામી વિકાસ સાધવામાં મદદરૂપ થવું;
અને એ દીતે :

- (૧) સમાજજીવનની આધારશિલાસમાં સદાચાર અને નીતિનાં ધોરણો બળવત્તર થાય એવી પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવું;
(૨) સમાજમાં સંપ, એકતા અને પરદસ્પર દુહૃદભાવ વૃદ્ધિ પામે, વિશ્વબંધુત્વની ભાવના વિકસે અને વિસંવાદિતા ફૂર થાય એવા કાર્યક્રમો આપવા;
(૩) વિશ્વના ધર્મો અને પક્ષો વચ્ચે સંવાદિતા જળવાઈ રહે એ માટે સર્વધર્મીય પરિષદોનું આયોજન કરતા રહી આદ્યાત્મિક અને સામાજિક ઉત્કર્ષને વેગ આપવો.

આવા દુઅયોજિત કાર્યક્રમો અને પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા પરિપૂર્ણ ભગવત્ત્યવરૂપની પ્રાપ્તિ તરફ માનવસમૃદ્ધાય સર્વાંગી વિકાસ પામી ગતિમાન થાય એવો મિશનનો શુભ આશાય છે.

